

PRELATUL FUGAR

E un vis, o vrajă, e alchimia minciunii... Ce pot să înțeleg din curgerea viselor, unul mai cărnos decât altul, unul mai înșelător și mai dureros decât celălalt, aceeași succesiune amplificată, ironică prin sporire, nebunia nopților mele din al căror întuneric au fost strunjiți și drugii carcerii din care am evadat, dar care pe urmă avea să se răzbune îndoit, întreit, împătrit, determinând o altă captivitate, vis în vis în vis, cub oniric în care lovesc cu pumni moi și-l îngroș astfel mai mult...

E un vis, o vrajă, e alchimia minciunii... Mereu, când sunt treaz, repet aceste cuvinte ca să răscumpăr nopțile lungi, dar de fiecare dată, scufundându-mă în uterul nocturn și simțind lipirea pleoapelor ca sigilarea unui plic, nu mai am siguranța că ceea ce se construiește în întuneric este pur vis și nu cea mai apăsătoare realitate. De fiecare dată sunt la fel de neajutorat și, furat de somn, navigând într-o călătorie fără capăt sau al cărui capăt apare odată cu zorii abia mijiți după veacuri de naufragiu, trăiesc noapte de noapte ceea ce în planul vizibil al istoriei am reușit să evit.

Carcera, colivia, cușca din care am scăpat a rămas în urmă ca o pată neagră, un găinaț minuscul față de belșugul lumii și al luminii. Când ai ajuns aproape de Oceanul Indian, când ți-ai oglindit figura în aurul ce îmbracă trupul lui Budha și ai văzut ce încet curg apele Gangelui, iar templele hinduse alunecă aidoma unor nuferi atât pe suprafața fluviului leneș, cât și pe coastele musonilor care se arcuiesc ca niște doage în jurul pământului în formă de țurture, în clipa când ai ajuns să cunoști acest paradis al planetei, ce poate să-ți mai pese de găinațul lăsat în urmă? Și totuși, din această grămăjoară de zgură

și excremente se întrupează tot timpul nostalgii, nostalgii din care se nasc vise, vise din care se înfiripă istoria de care ai vrut să scapi...

Uneori vreau să mă acuz de indiferență, dar dinții regrețelor sunt de lapte și nu pot face rău soarelui copleșitor care umple potirul zilelor, tot mai curat și chiar imun față de ispitele care urcă dinspre un trecut tulbure. Dar dacă nopțile nu m-ar lăsa în pace, atunci n-aș mai fi omul născut din dragoste și greșeală, ci o ființă fără origini pământești, fără rădăcini și ramificații în carne, o creație fără corp, cea mai periculoasă creație, așa cum, fără îndoială, doar îngerii au fost și poate de aceea unii dintre ei, cei mai frumoși, au și căzut fiindcă, într-adevăr, nu e cădere mai dureroasă și mai greu de întors din drum decât aceea a făpturilor ce nu se pot izbi salutar de limitele propriului corp și atunci se prăbușesc în hău, hăul fiind poate chiar lipsa unor asemenea limite salvatoare... De aceea, în mod paradoxal, nu în timpul zilelor luminoase și curate mă simt perfect încadrat în geometria studiilor mele, ci tocmai noaptea, când dezlănarea trecutului precum un caier în care mâinile torcătoarelor s-au încâlcit și nu se mai pot elibera, mă ajută să înțeleg că am un corp murdar, întortocheat, răsucit, dar corp în afara căruia nicio cădere nu mai e posibilă. Dacă nu tocmai nostalgia față de pata de găinaț negru care se numește țara natală e de fapt limita binecuvântată, extremitatea durificată și în același timp îngrozitor de sensibilă a tălpilor mele dincolo de care nu mai pot cădea.

Te poți mântui când ești singur? Ce poți să faci când druggii țării din care ai scăpat se întorc noapte de noapte asupra ta ca niște fantome blânde și-ți dezmiardă trupul care nu a cunoscut suferința detenției, nebătut și netorturat, trupul ca o păpușă răsfățată... Te poți mântui când ești singur? Sub palmele tale foile de hârtie ajung subțiri ca niște aripi de buburuză, degetele prefără mătăanii, mărgea cu mărgea, bob cu bob, perlă în urma altei perle, toate grele și în același timp ușoare, grele fiindcă sunt picuri solidificați, scurși de pe obrajii transpirați

ai icoanelor, ușoare fiindcă sunt aceiași picuri care, atinși de cei care cred și gândesc, se pot transforma în explozii de raze.

Și totuși, nu te mântui lesne... Întotdeauna se cuvine să existe o piatră de poticnire de care omul se lovește, își zdrelește genunchii, aripile îi sunt ciuntite. Nu te înalți la cer ca o ciocărlie... Corpul îți este piatră de poticnire fiindcă te izbești de coastele tale așa cum te izbești de drugii cuștii unde ești închis, dar fără aceste izbituri nu ai fi decât un fulg, puf și praf ceresc, însă n-ai mai fi om, adică acea piatră-frunte folosită de Dumnezeu la cele mai grele munci ale sale...

Aștept nopțile, mi-e teamă de ele, mă trezesc, dar lumina mi se pare fadă, așa cum tânăr fiind, atunci când pășeam în incinta răcoroasă a palatului patriarhal și-l vedeam pe Justinian liniștit, încremenit în liniște ca o statuie căreia nu i se îngăduie să respire, simțeam că ceva totuși nu este în ordine și că toată construcția ortodoxiei are încheieturile putrede ca un scaun bătrân, prost înțleiat, gata oricând să se rupă dacă șezutul aceluia care se așază e prea greu. Simțeam că biserica noastră și-a pierdut grația și că, de sub norul cenușiu cu reflexe trandafirii făcut din fum de smirnă și tămâie, iese la iveală greoaie, scârțâitoare, butucănoasă, jilț contondent care, dacă nu se rupe atunci când se așază mai marii zilei, aceasta se datorează stropilor de sânge care, ca dintr-o pompiță cu ulei a destinelor celor jertfiți, continuă să ungă, puțin câte puțin, încheieturile bolnave. Îngenuncheam în fața Preafericitului și-i sărutam mâna dreaptă, el avea nevoie de mine ca bun translator pentru limbile Orientului, dar nu o singură dată am vrut să mă ridic, să-mi smulg de pe față masca de mătase a ascultării și să-i spun Preafericirii Sale că dacă nu voi ajunge la rândul meu picur viu de sânge cu care să-și ungă articulațiile bolnave de reumatism degeaba mai stau în apropierea lui ca un ucenic preferat, ca un elev premiat, că nu acesta trebuie să fie rostul meu pe lume și chiar și delegațiile sosite la noi în țară tocmai din îndepărtata Indie nu ar trebui să mă mai admire fiindcă pot vorbi sanscrită. Dar la ce e bună știința de carte, la ce bun avuția minții dacă sufletul tău se întoarce mereu, noapte de noapte, asupra

obârșiei obscure, când fibrele de cristal ale ființei raționale se rup unul câte unul, când și silueta de cavaler duhovnicesc se șterge la rândul ei ca un desen făcut pe nisip asupra cărui se prăvălește fără milă talazul năucitoarelor amintiri?

La ce bun dacă tu, până la urmă, atunci când te odihnești și lași capul pe pernă nu mai poți redeveni copilul începutului, făptură a mării, mogâldeată dulce ținând din piatră în piatră, din stea în stea, întrucât pe dedesubt curge noaptea neagră, măloasă, abia străpunsă de hangerele viselor? La ce bun? Și atunci nu s-ar fi convenit să fii strop de sânge, să intri în mașina de tocat a istoriei și doar astfel zdrobit, bucățică cu bucățică, zdrobit și frământat, să dăruiești pe farfuria întinsă în fața sitei de unde ies hidoase mațele unei întregi generații, acei câțiva stropi de sânge folosiți de ierarhii și puternicii zilei pentru a unge scripetii complicatului utilaj bisericesc? Nu ar fi fost mai bine așa? Dar nu mie mi-a fost rezervată o asemenea misiune.

Clătinându-mă beat și treaz de fericire între Shankara, Sohrawardi și Paisie Velicovschi ca între stâlpii unei case a duhului, știind că fiecare Upanișadă e ca o salbă de galaxii în care sistemul nostru solar nu înseamnă decât ultima și cea mai ieftină monedă, mă simt cutremurat de tot ce știu și cad în genunchi, așa cum de atâtea ori stătusem în fața Preafericitului Justinian și a jilțului său scârțâitor, pentru a mă salva de uscăciunea depărtărilor abstracte și a regăsi omenescul, firimitura de milă, strugurele euharistiei fără de care am înnebuni. Dar toate vor trece... Mă sperie o asemenea concluzie. Răsăritul Bizanțului și al Gulagului va rămâne o amintire, firele de nisip vor fi din ce în ce mai dese și vor îneca lujerul clepsidrei, versetele galactice nu se vor mai auzi decât în degetarul degetarului minții strămoșilor noștri, vom trânti o pătură de electroni peste așternutul de pleură și mir al îngerilor bătrâni... Eu voi călători din ce în ce mai mult, dar la rândul meu nu voi mai trăi emoția călătoriei. Îmi voi aduce aminte cu eforturi dureroase de Palatul Patriarhal al Bucureștilor spre care urcam cu inima ușoară, în vreme ce în spatele meu toată Piața Unirii via de chemările țaranilor și târgoveților, iar cariatidele sculptate pe

fațada Palatului de Justiție, ciobite, prăfuite, fără vârstă, priveau mereu cu ochi goi spre strada ponosită sub ale cărei dale curgea apa murdară a Dâmboviței ca o altă noapte prin canalul sufletului neîmpărtășit. Toate vor trece, mai puțin noaptea. Nu e ea până la urmă șansa noastră de mântuire? Ziua ne minte. Ziua, tocmai fiindcă-i limpede, cu muchiile ascuțite sclipind în soare, e falsă, pe când noaptea sub ale cărei pliuri abia încrețite se pot ascunde oricând ucigașii și mincinoșii, e cea adevărată care coboară mereu de sus, dinspre tenebrele superioare, căutând cu răbdare și fără să greșească opaițul din craniul nostru, puținul de lumină ce nu se stinge în reliefurile teribile de accidentat al ființei omenești.

La începutul acestei mele spirituale, când eram încă vultur tânăr și adulmecam ca o vulpe ageră dărele ideilor, atunci la începutul anilor '50, participând la o liturghie târzie de noapte, am văzut că un tânăr monah, din cauza oboselii și doborât de somn, nu mai putea să țină ochii deschiși, iar bărbia îi lovea mereu pieptul. Am vrut atunci să-l trezesc și să-l muștraluiesc zdravăn pentru slăbiciunea sa, considerându-mă un veritabil gardian al crucii și al lui Dumnezeu, dar tocmai în acea clipă, când mă socoteam cel mai îndreptățit să fiu aspru și neîndurător, am auzit o voce care putea fi a starețului, a altui părinte bătrân sau chiar a îngerului ce ne este tuturor și fără deosebire bun duhovnic, o voce care mi-a șoptit, șoapte ușoare ca pașii hoțului în fața iatacului zăvorât: „Eu cu adevărat de voi vedea pe fratele că dormitează pun capul lui pe genunchii mei și-l odihnesc...”. Dumnezeu, în clipa aceea am înțeles că nu ești vrednic de nimic dacă împotriva firii tale mândre și puternice nu trăiești minunea de a fi slab, de a-ți iubi aproapele și, odată cu slăbiciunea, să dobândești și înțelegerea că niciun canon și nicio regulă nu pot să însemne mai mult decât iubirea necondiționată pentru cel care, obosit, rănit și singur, are nevoie de îmbrățișarea cuiva. Nu poate fi cale spre Dumnezeu dacă cei cărora li se pare că merg pe ea nu cunosc înțelepciunea abaterii. Căci drumul spiritual nu este performanță și cei care nu înțeleg că un bob de dragoste face uneori mai mult decât un

munte de asceză sunt tare departe de ceea ce lor li se pare că s-a apropiat. Atunci am trăit adevărata convertire, atunci s-au deschis porțile clipei și am auzit zgomot greu ca obloane de fier prăbușite și lanțuri la fel de grele desfăcute din legătura lor de veacuri...

Avem un corp și corpul este limita. Nu cădem decât până în dreptul simțurilor pervertite care, speriate de căderea noastră, își revin și atunci are loc însănătoșirea. Sau nu am putea urca la cer dacă am cădea mai jos de nivelul unghiilor smulse care dor. De aceea au și fost atâtea torturi în închisoare, iar cei care au suferit nu au fost distruși. Soarele răsare o singură dată, aceasta este marea minune când după ce fluviul nopții a curs în neștire și tu ai curs împreună cu el, după ce faptele domnitorilor și ale robilor s-au amestecat unele cu altele de nu mai știi ce e mărinimie princiară și ce e socoteală de calic, după anotimpuri lungi ca niște trene care mătură pardoseala lucioasă a materiei, abia atunci răsare soarele de undeva din spatele ultimilor munți tociți și al ultimilor neuroni în care abia mai zvăcnește șopârla inteligenței perverse. Atunci răsare El, iar lumina lui e ca o însumare a tuturor Filocaliilor și Upanișadelor, e flacăra din rugul zeilor și zăpadă din viscolul îngerilor, acesta este soarele adevăratului răsărit al Ființei, ca viața care învinge mormântul, ca iubirea care învinge muțenia, ca frumusețea care învinge apatia, acesta e și călugărul care, trezit în genunchii săi, își îmbrățișează frații și, îmbrățișându-i, se înalță în cerul rugăciunii ducând cu sine amprentele – ofrande ale comunității din mijlocul căreia a plecat.

M-am ostenit în mănăstiri de pretutindeni, din Neamțul neaoș până în Beirutul aristocrat, spre deosebire de alții care o viață întreagă s-au pironit într-un singur loc, fiind poate chiar pironul aceluși loc și al acelor ziduri, dar niciodată nu mi-a ieșit din minte o altă scenă trăită tot în tinerețe, la Athos, pe acel munte sfânt, străpungând vizibilul cu tăișul de cristal al schimniciei sale, când un călugăr bătrân, întrebat de ucenicul său dacă s-a simțit vreodată singur, acela, atât de bătrân că ochii săi căpătaseră deja blândețea așteptării fără soroc, i-a

răspuns că nici nu mai știe ce este singurătatea atât timp cât toți oamenii trăiesc în el și de fiecare dată când se roagă este ca o mamă gravidă ce naște în palmele Fecioarei alt prunc nevinovat. Fiindcă Fecioara stă mereu în apropierea noastră, iar atunci când Tatăl e prea gelos, Fiul prea suferind, iar Sfântul Duh prea capricios, doar Ea vine la picioarele păcatului nostru și curăță murdăria lăsată de tălpi. Călugărul acela bătrân, mai bătrân decât însăși așteptarea ce nu avea soroc, înțelese că Maica Domnului este cea de-a patra Persoană a cerului și de aici poate pleca iertarea cu adevărat transformatoare.

Am ostenit prin multe mănăstiri – sau ce am făcut eu a exprimat doar ifose de cărturar singuratic? –, dar niciodată nu am înțeles mai bine ca atunci rostul rugăciunii și al dragostei. Căci una fără alta nu pot fi, cine iubește acela se roagă și cine se roagă acela iubește, așa cum ai culege mierea tuturor fagurilor și ai topi-o în lacrima ce nu coboară din ochi, ci dilată văzul până ce ajunge totuna cu văzduhul la fel de înlăcrimat. De aceea am și plecat din Răsărit spre Apus și din Apus spre Răsărit mai sperând că lumea poate fi unită, fractura vindecată, cutia craniană sudată la loc. Între Roma și Constantinopol, între sinodul bizantin lucind ca bronzul vechi și grația de menuet a Conciliului Vatican II, am stat mereu îngândurat, cântărind în palme cei doi luceferi de aur ai împărăției sparte. Fiindcă dacă într-o parte a lumii au loc crime și orori, în cealaltă intră deja în funcțiune divinele antifoane care absorb răcnetele și aleg din sângele vărsat inutil stropii jertfei folositoare. Dacă unii tac prea mult, ceilalți trebuie să vorbească, libertatea și rigoarea își corespund și acolo unde zeul este desfrânat, îngerul coboară ca să geometrizeze marea amețită de plăceri...

Paisie Velicicovschi (1722-1794)... Nu a venit el pe lume și traseele inimii sale rugătoare nu au fertilizat Ucraina până în Moldova noastră, tocmai pentru a ține astfel drept talerul rugăciunii și a echilibra celălalt taler unde ghilotina împrumutase mecanica actului sexual? Nu a venit el la Poiana Mărului ca într-o gingașă alveolă isihastă ca să răscumpere ceea ce dincolo, în piața publică, era curat măcel? Ba da, pentru aceasta a

venit, cum și aceia care se nasc pentru a săvârși mult mai mult decât le-o cere destinul individual află că nu-și mai aparțin și că trebuie să umple potirele misiunii lor cu tot ceea ce în altă parte a lumii e amestecat și schimonosit, bolborosește și nu se poate face înțeles, geme și nu poate vorbi. Doamne Iisuse Hristoase, mântuiește pe mine, păcătosul, fiindcă eu nu sunt doar eu, eu port în burduful plămânilor și al inimii toată furia legiunilor de analfabeți și infirmi. Ei nu știu nici să vorbească, darămite să scrie ori să citească, iar atunci nu se cuvine să vorbesc eu în locul lor cu aceeași dăruire și disperare cu care ar vorbi ei dacă ar putea? Ce e rugăciunea inimii dacă nu o naștere continuă ca a unei femei în durerile facerii, fericită tocmai fiindcă o doare, iar pânțele ei parfumat și cald dăruiește încă un prunc și încă unul, cuvinte-copii și copii-cuvinte ce vibrează în auzul lui Dumnezeu?

De la vis și vrajă la veghe și lumină, de la alchimia minciunii la rugăciunea inimii. Nu sunt nimic altceva decât un intercesor între natură și om, între ceea ce natura oferă și omul poate înțelege. Cum să nu-ți fie milă de cei mulți și neajutorați care n-ar putea trăi fără iluzie? Și cum să nu faci din milă un rafinat instrument al cunoașterii?